SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences

Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Son 11 Jild 4

2024

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V4I11Y2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 11 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Униктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймахамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ҳодим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, "Tashkent International University of Education" халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Эргашев Икром Абдурасулович – юридик фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна - педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Карамаддиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
4-jild, 11-son (Noyabr, 2024). -569 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Лутфиллаев Ҳамидилло Муродиллаевич
"ЖАВОҲИР АТ-ТАФСИР ЛИ ТУҲФАТ АЛ-АМИР" АСАРИНИНГ МАЗМУНИ ВА ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИ ҲАҚИДА 12-17

Эгамберганов Ҳайтбой Ҳамидулло ўғли
ТОШ ДАВРИ АҲОЛИ МИГРАЦИЯЛАРИ (ЎРТА ОСИЁНИНГ ЖАНУБИЙ, ЖАНУБИЙ-ҒАРБИЙ ВА ҚУЙИ АМУДАРЁ ҲУДУДЛАРИ МИҚЁСИДА) 18-25

Esonov Ziyodbek Yuldashevich
QO'QON XONLARI SULOLASINING GENEOLOGIK TAHLILI 26-31

Mamatqulov Bekzod
OʻZBEKISTONDA XX-ASRNING 20-40-YILLARIDA SANOAT TARMOQLARINING RIVOJLANISHI VA KADRLAR TARKIBINI SHAKLLANTIRISH JARAYONLARI 32-38

Asadova Ra'no Baymanovna
OʻZBEK- HIND MUNOSABATLARINING YANGI BOSQICHGA KOʻTARILISHI: HAMKORLIK ISTIQBOLLARI 39-42

Saidova Raxima
OʻZBEKISTON VA ITALIYA MUNOSABATLARINING ME'YORIY-HUQUQIY MANBALARI 43-48

Ortiqov Yosin Abdulboqiyevich, Ergasheva Ra'no Muzaffarbek qizi
AFROSIYOB ARXEOLOGIK YODGORLIGINING OʻRGANILISH TARIXI 49-55

Iriskulov Bekzod Jaxongirovich
TURKISTON GENERAL-GUBERNATORLIGI BYuDJETINING SARFLANISHIGA DOIR AYRIM MULOHAZALAR 56-60

Mirsoatova Sayyora Turgʻunovna
QOYATOSH SURATLARIDA IBTIDOIY DAVR IQTISODIY HAYOTINING AKS ETISHI 61-66

Луҳмонов Шаҳзод Сайфиддин ўғли
ВЛИЯНИЕ ДЕНЕЖНОЙ ЭМИССИИ В 1918-1920 ГОДАХ НА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКУЮ ЖИЗНЬ НАРОДОВ ТАССР 67-71

Axmedov Bekzod
SOVET HOKIMIYATI TOMONIDAN OʻZBEKISTONDA QORAKOʻLCHILIKNI RIVOJLANTIRISH TADBIRLARI 72-75

Mamatov Jasurbek Qodirqul oʻgʻli
NAMANGAN VILOYATI ZIYORATGOHLARINING AHOLINING IJTIMOIY HAYOTIDAGI OʻRNI (UYCHI TUMANI DEVONA BUVA ZIYORATGOHI MISOLIDA) 76-80

Saidaxmatov Sharifbek Toshpoʻlatovich
SURXONDARYO VILOYATI SANOATINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINING ASOSIY YOʻNALISHLARI 81-88

Ибрагимов Рахмон Зиёдуллаевич
ТОШКЕНТ ВОҲАСИ ПАЛЕОМЕТАЛЛ ДАВРИ ЖАМИЯТИ ТАРАҚҚИЁТИДА ТАБИИЙ РЕСУРСЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ 89-93

Akrorov Botir Bakhodirovich
ДОГОВОРНО-ПРАВОВАЯ БАЗА СОТРУДНИЧЕСТВА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ИРАНА В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ 94-99

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Tursunov Bektmuxammad Omonovich
IQTISODIYOTDAGI TARKIBIY O‘ZGARISHLAR SHAROITIDA SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA’MINLASH MEXANIZMI TAKOMILLASHTIRISH 100-108

Muxitdinova Kamola Alisherovna
«OLMALIQ KON-METALLURGIYA KOMBINATI» AJDA ISHLAB CHIQARILADIGAN MAHSULOTLARNING SANOAT KORXONALARIDA QO‘LLANISHI 109-115

Madraximov Qaxramon Egamberganovich
INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH ORQALI IQTISODIY BARQARORLIKKA ERISHISH YO‘LLARI: XORAZM VILOYATI MISOLIDA........ 116-125

Кетманов Авазбек Маликович
КИЧИК БИЗНЕС МОЛИЯВИЙ РЕСУРСЛАРИ САМАРАДОРЛИГИ ОМИЛЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ 126-134

Xolmirzayev Abdulxamid Xapizovich
KAMBAG‘ALLIKKA QARSHI KURASHISHNING OMILLARI........ 135-142

Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon ogli
MARKET MECHANISMS, METHODS OF PRICE FORMATION IN THE SYSTEM OF MARKETING OF GOODS AND SERVICES 143-152

Ilhamova Zarnigor Po‘latjon qizi
MINTAQA TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI MARKETING TIZIMINI TASNIFI 153-160

Sharipov Komil
MINTAQAVIY KAMBAG’ALLIKNI KAMAYTIRISHDAGI KICHIK BIZNESNING ROLI 161-170

Rajabov Navruzbek Azimjonovich
MAISHIY XIZMAT KO‘RSATISH SOHASINI RIVOJLANISHI VA KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI........ 171-179

Mirzaeva Shirin Nodirovna
SUPPORT AND DEVELOPMENT OF WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP IN UZBEKISTAN........ 180-187

Pardayev Rasulbek Islomovich
TURIZM XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASHNING USULLARI VA ULARNING TAHLILI 188-196

Bahodirov Shohruh Bahodir o‘g‘li
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH XUSUSIYATLARI 197-202

Рахимов Бахромжон Ибрахимович
ВНЕДРЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОДНЫХ РЕСУРСОВ 203-209

Zakirova Gulnora Mirzalievna, Madaminov Abdulaziz Anvarjon oʻgʻli
OʻZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKSPORT VA IMPORT SALOHIYATI (NAMANGAN VILOYATI TAHLILIDA) 210-216

Hasanov Ilkhom Isakovich
IMPROVING THE FINANCING MECHANISM OF THE SCIENTIFIC SUPPLY SYSTEM IN THE AGRICULTURE OF UZBEKISTAN 217-221

Ibragimova Nilufar Ziyadullayevna
CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA XIZMATLAR KOʻRSATISHNING XUSUSIYATLARI 222-227

Maxmudov Jasurbek Ergashevich
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI MOLIYAVIY JIHATDAN QOʻLLAB-QUVVATLASH TAHLILI 228-233

Ravshanov Nodirjon Begalievich
TAʼLIM XIZMATLARI BOZORIDA OLIY TAʼLIM MUASSASALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING AHAMIYATI 234-243

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Murtozayev Shahobiddin Baxriddinovich
SHIHOBIDDIN SUHRAVARDIY FALSAFIY QARASHLARIGA IJTIMOIY-SIYOSIY VAZIYATLARNING TAʼSIRI 244-248

Qutlimuratov Sardorbek Rustamovich
XORAZM JADIDLARI MAʼNAVIY MEROSINING YANGI OʻZBEKISTONDA YOSHLARINI VATANPARVARLIK VA BAGʻRIKENGLIK RUHIDA TARBIYALASHDAGI AHAMIYATI 249-254

Saburov Jaloliddin
XVIII-ASR OXIRI VA XIX-ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGIDA ILM-FAN VA MADANIY HAYOT RIVOJI 255-260

Jabborov Ikromjon Jumaniyozovich
NAJMIDDIN KUBRO TAʼLIMOTIDA “KOMIL INSON ” TARBIYASI VA UNING AXLOQIY VA MAʼNAVIY YUKSALISHGA OID GʻOYALARNING OʻZIGA XOS XUSUSIYATLARI 261-265

Saidkulov Nuriddin Akramkulovich
FORMATION OF PERSPECTIVES REGARDING SOCIETY'S STABILITY 266-271

Adilov Zafar Yunusovich
MAHMUD AZ-ZAMAHSHARIY QARASHLARIDA SUV VA SHIFOBAXSH MEVALAR MASALASI 272-277

Yuldashev Farrux Abdurakhmanovich
ON THE QUESTION OF THE UNIQUE ROLE OF THE PRINCIPLES OF HUMANITY AND PATRIOTISM IN THE DEVELOPMENT AND STRENGTHENING OF THE FUTURE OF THE YOUNG GENERATION 278-282

Ganiyev Baxodirjon Sodiqjonovich
TADBIRKORLIK MADANIYATINING SENSUALISTIK VA AKSIOLOGIK XUSUSIYATLARINING IJTIMOIY-FALSAFIY TAHLILI 283-287

11.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Baxronova Dilrabo
PROTOTURKIYLARNING AMERIKA QIT'ASIGA KO'CHISHI: LEKSIK PARALLELLIZM VA ETIMOLOGIK-SEMANTIK TADQIQ 288-295

Daliyeva Madina
DETERMINANTS OF COGNITIVE MODELING OF POLYSEMY OF LINGUISTIC TERMS IN ENGLISH, UZBEK, AND RUSSIAN LANGUAGES 296-300

Paluanova Khalifa
STRATEGIES FOR ENHANCING PRAGMATIC COMPETENCE IN SECOND LANGUAGE ACQUISITION (SLA) THROUGH EFFECTIVE APPROACHES 301-306

Равшанов Махмуд
СЕМАНТИКА ГЛАГОЛОВ В «ДИВАНИ ЛУГАТ-ИТ ТУРК» МАХМУДА КАШГАРСКОГО 307-311

Bekbergenova Gulaim Aijarıkovna
SEMANTIC CLASSIFICATION OF ENGLISH AND KARAKALPAK ANTHROPOCENTRIC PROVERBS 312-318

Normamatov Farrux Komiljon o'g'li
MURAKKAB USLUBDAGI ASARLAR XUSUSIYATLARI VA UNDA FORMALIZM YONDASHUVI 319-322

Gulamova Dilobar Imamkulovna
ADABIYOT DARSLIKLARDA EVFEMIZMLARNING QO'LLANILISHI VA TAHLILI 323-326

Xolmuxamedov Baxtiyor
TERS LUG'ATLARNING ASOSIY XUSUSIYATI VA ULARNI TUZISH METODIKASI 327-334

Chorieva Iroda Kurbonboevna
KASALLIK NOMLARI VA BELGILARI KELTIRILGAN INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARINING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI 335-339

Ganiyeva Orzigul Xayriddinovna
XX ASR AMERIKA REALISTIK QISSACHILIGIDA POETIK KONSTRUKSIYA: SHAKL VA MAZMUN MASALASI 340-345

Расулова Камола
ПОНЯТИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ. ВИДЫ АВТОРСКИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ 346-353

Омонов Турғунбой
"СУҒУРТА" ТЕРМИНИНИНГ ЛИНГВИСТИК ТАЪРИФИ 354-358

Хакбердиева Сайёра Фармоновна
ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ОБЪЕКТИВИЗАЦИЯ ФРЕЙМА «МАТЬ» И «ОТЕЦ» В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ 359-364

Xolmirzayev Baxtiyor Mirzamahmudovich
IJTIMOIY-SIYOSIY ASAR TARJIMASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 365-370

Gubaydullin Artur Faridovich
CHALLENGES OF TRANSLATION IN TERRY PRATCHETT'S "GOOD OMENS" 371-376

Abdullaeva Sevara Makhsudalievna
EMOTIVE INTENSIFIERS OF ENGLISH AND RUSSIAN LANGUAGES 377-381

Baymuradova Gulbaxar Chari Qizi
SURXONDARYO VILOYATI FITOTOPONIMLARINING STRUKTURGRAMMATIK TAHLILI 382-385

Yuldasheva Nigora Baxodirovna
INGLIZ VA O‘ZBEK PAREMIYALARINI O‘RGANISHNING AKSIOLOGIK JIHATLARI 386-390

Quljanova To‘lg‘anoy Shodiyor qizi
ABDUVALI QUTBIDDIN SHE’RIYATIDA POETIK OBRAZLAR TAHLILI 391-396

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Рузметов Хайрулла
ФУҚАРОЛАРНИНГ ЎЗИНИ ЎЗИ БОШҚАРИШ ОРГАНЛАРИ МАНСАБДОР ШАХСЛАРИНИНГ КОНСТИТУЦИЯВИЙ-ҲУҚУҚИЙ ЖАВОБГАРЛИГИ 397-402

Ачилова Лилия Илхомовна
ТУРИСТИК ХИЗМАТЛАР КЎРСАТИШ БЎЙИЧА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ МУНОСАБАТЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ УНИФИКАЦИЯСИ ЧЕГАРАЛАРИ РАҚАМЛАШТИРИШ ШАРОИТИДА 403-410

Abdubannayev Umidjon
AXBOROTGA BO‘LGAN INSON HUQUQLARINI TA’MINLASHNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI 411-421

Халиқулов Комолиддин Носирович
ХОРИЖИЙ ДАВЛАТ СУДЛАРИНИНГ ҚАРОРЛАРИНИ ТАН ОЛИШ ВА ИЖРО ЭТИШДА ДАВЛАТ СУВЕРЕНИТЕТИ МАСАЛАЛАРИ 422-427

Тўраев Жавоҳир Усмон ўғли
ХОДИМЛАР МЕҲНАТ ҲУҚУҚЛАРИГА РИОЯ ҚИЛИНИШИ БЎЙИЧА ДАВЛАТ НАЗОРАТИ ВА ТЕКШИРУВИ ТУШУНЧАСИГА ОИД НАЗАРИЙ ҚАРАШЛАР 428-433

Элмурзаев Билолиддин Нурмон Ўғли
ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШДА ТЕРГОВЧИНИНГ ПРОЦЕССУАЛ МУСТАҚИЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ 434-439

Djumaniyazova Dilfuza Kamalovna, Shayakubov Shomansur Shakabilovich
IJTIMOIY HAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR O‘RTASIDA HUQUQBUZARLIKLARGA QARSHI KURASHISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBA 440-446

Алиев Асилбек Кадирович
КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЕ (СОЦИАЛЬНЫЕ) ПРЕДПОСЫЛКИ И КОРНИ РАСПРОСТРАНЕНИЯ АЗАРТНЫХ ИГР СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ 447-451

Нодирахон Абдурахманова
РЕГУЛИРОВАНИЕ ФИНТЕХА И КРИПТОВАЛЮТ: ОСНОВНЫЕ ВЫЗОВЫ И ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ 452-462

Ғайбуллаев Сохибжон Ғайбуллаевич
РЕПО БИТИМЛАР – ТАЪМИНЛОВЧИ БИТИМ СИФАТИДА УМУМИЙ ТАВСИФ 463-469

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Xusanova Mohira
OLIY O’QUV YURTLARIDA TALABALARNI BAHOLASH SHAKLINI TAKOMILLASHTIRISH 470-479

Берикбаев Алишер Аликулович
ТАСВИРИЙ САНЪАТ ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШДА ИЛҒОР ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ 480-483

Yusupova Shoxista Alimjanovna
TALABALARNING TASVIRIY SAN'AT MASHG'ULOTLARIDA IJODIY QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYASI 484-489

Yakubova Nafisa Odilyanovna
CHIZMACHILIK DARSLARIDA TALABALARNI IJODIY–KREATIV FIKRLASHGA O'RGATISH 490-494

Musirmanov Shohboz Usmon o'g'li
TURIZM SOHASIDA KADRLAR TAYYORLASHDA AMALIYOT VA NAZARIYANING PEDAGOGIK UYG'UNLIGI 495-500

Suvankulov Umid Ilxom o'g'li
MALAKA OSHIRISH JARAYONIDA PEDAGOGLARNING DISKURSIV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI 501-505

Ibragimov A'lamjon Amrilloyevich
O'QITUVCHILARNI UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISHGA KOGNITIVFUNKSIONAL YONDASHUV 506-518

Jo'rayeva Feruza Baxtiyor qizi, Mavlonov Shaxzod Shahobiddin o'g'li
TA'LIMDA KOMMUNIKATIV INNOVATSION VOSITALAR VA ULARNING IMKONIYATLARI 519-524

Siddiqova Shahnoza Ahmedovna
SCIENCE XALQARO BAHOLASH TADQIQOTLARINING O'ZBEKISTONDA BIOLOGIYA O'QITUVCHILARINING TABIIY FANLAR SAVODXONLIGINI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIRI 525-529

Xoliqov Nasriddin Abdikarimovich
MILLIY IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING SHARTI SIFATIDA TA'LIM, FAN VA BIZNESNING O'ZARO ALOQALARI MAZMUNI 530-534

Javliyeva Shahnoza Bahodirovna
TA'LIM SIFATIGA YO'NALTIRILGAN O'QUV MATERIALLARINI YARATISH MODELI 535-539

Jumaboev Nabi Pardaboevich
TA'LIM SIFATIGA YO'NALTIRILGAN O'QUV MATERIALLARINI YARATISH MODELI 540-545

Kayumov Erkin Kazakbayevich
THE IMPORTANCE OF FINE ARTS IN SHAPING STUDENTS' PERCEPTION AND CREATIVITY 546-550

Khojamqulov Rasulbek Kurban ugli
THE NEED TO DEVELOP COMPETENCY OF FUTURE ENGINEERS USING COMPUTER GRAPHICS 551-555

Latipova Gavhar Shavkat kizi
TARIX YO'NALISHI TINGLOVCHILARI UCHUN KREATIV SALOHIYATNI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA 556-564

Ernazarov G'olibjon Ne'matovich
ATROF- MUXITNING YUKORI XARORATIDA MUSHAK FAOLIYATI 565-568

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari
Actual Problems of Humanities and Social Sciences
Volume 4 | Issue 11 | 2024
ISSN Online: 2181-1342

Received: 31 October 2024
Accepted: 5 November 2024
Published: 15 November 2024

Article / Original Paper

THE IMPACT OF INTERNATIONAL SCIENCE ASSESSMENT STUDIES ON THE FORMATION OF NATURAL SCIENCE LITERACY OF BIOLOGY TEACHERS IN UZBEKISTAN

Siddikova Shakhnoza Akhmedova
Jizzakh State Pedagogical University, Senior Lecturer (PhD)
shaxnoza7019@gmail.com

Abstract. This article analyzes the impact of international assessment studies, such as PISA and TIMSS, on strategies for developing scientific literacy among biology teachers in Uzbekistan. It examines modern approaches to teacher training and provides recommendations for improving educational programs and enhancing the quality of instruction.

Keywords: scientific literacy, biology teachers, international assessment studies, PISA, TIMSS, Uzbekistan.

SCIENCE XALQARO BAHOLASH TADQIQOTLARINING O'ZBEKISTONDA BIOLOGIYA O'QITUVCHILARINING TABIIY FANLAR SAVODXONLIGINI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIRI

Siddiqova Shahnoza Ahmedova
Jizzax davlat pedagogika universiteti katta o'qituvchi (PhD)

Annotatsiya. Ushbu maqola PISA va TIMSS kabi xalqaro baholash tadqiqotlarining natijalari oʻzbekistondagi biologiya oʻqituvchilarining tabiiy fanlar savodxonligini shakllantirish strategiyalariga ta'sirini tahlil qilishga bagʻishlangan. Pedagoglarning tayyorgarliklariga zamonaviy yondashuvlar koʻrib chiqiladi, ta'lim dasturlarini yaxshilash va oʻqitish sifatini oshirish boʻyicha tavsiyalar taklif etiladi.

Kalit soʻzlar: tabiiy fanlar savodxonligi, biologiya oʻqituvchilari, xalqaro baholash tadqiqotlari, PISA, TIMSS, Oʻzbekiston.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I11Y2024N78

Kirish. Soʻnggi yillarda Oʻzbekiston taʼlim tizimida oʻqituvchilar malakasini oshirishga katta eʼtibor berilmoqda. Bu, ayniqsa, zamonaviy taʼlim standartlariga javob berish va xalqaro taʼlim amaliyotiga moslashish zarurati bilan bogʻliq. Bu borada PISA va TIMSS kabi xalqaro baholash tadqiqotlari muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tadqiqotlar nafaqat mamlakatning taʼlim darajasi va sifatiga oid umumiy koʻrsatkichlarni taqdim etadi, balki oʻqituvchilarni tayyorlash va oʻqitish strategiyalarini shakllantirishda ham asosiy omil boʻlib xizmat qiladi. Masalan, PISA va TIMSS natijalari nafaqat mamlakatning hozirgi ta'lim darajasi haqida tushuncha beradi, balki rivojlantirishni talab qiladigan sohalarni ham aniq koʻrsatadi.

Tabiiy fanlar savodxonligini shakllantirish esa kelajak oʻqituvchilarini tayyorlash jarayonidagi muhim jihatlardan biri sanaladi. Tabiiy fanlar savodxonligi deganda ilmiy

bilimlarni turli kontekstlarda, jumladan, amaliy muammolarni hal qilish va axborotni tanqidiy tahlil qilishda qoʻllash qobiliyati tushuniladi. Xalqaro tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, tabiiy fanlar savodxonligini shakllantirish uchun faol oʻqitish usullaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Bu usullar talabalarda tanqidiy fikrlash, izlanish va tahlil koʻnikmalarini rivojlantirish imkonini beradi [1].

Oʻzbekistonda oʻqituvchilarni tayyorlash tizimi ham PISA va TIMSS koʻrsatmalariga asoslangan holda takomillashtirilmoqda. Xususan, tabiiy fanlarni oʻqitishda ilmiy bilish va tadqiqot usullarini amaliyotga keng jalb qilishga harakat qilinmoqda. Masalan, biologiya fani oʻqituvchilariga laboratoriya tajribalari oʻtkazishni oʻrgatish va ularni oʻz darslarida foydalanishga undash orqali talabalarning fanlarni chuqurroq tushunishiga erishiladi. Misol tariqasida, oʻquvchilar oʻzlari tanlagan mahalliy oʻsimliklar yoki ekologik muhitni oʻrganish boʻyicha kichik tadqiqot loyihalarini amalga oshirishlari mumkin. Bu turdagi loyihalar oʻquvchilarning amaliy koʻnikmalarini rivojlantiradi va tabiiy fanlarni kundalik hayotda qoʻllash imkonini beradi.

Tabiiy fanlar savodxonligini rivojlantirishda faol oʻqitish usullaridan foydalanish zarurati haqida koʻplab tadqiqotlar mavjud. Masalan, Kanadada biologiya oʻqituvchilari dars jarayonida oʻquvchilarga ekologik muammolarni oʻrganish va tahlil qilish uchun real maʼlumotlardan foydalanishni oʻrgatadi. Ushbu usul nafaqat nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etishga yordam beradi, balki oʻquvchilarni ilmiy kuzatuv va tahlil qilish koʻnikmalarini ham rivojlantiradi. Shu bilan birga, oʻquvchilarda ekologik muammolar va ularning yechimlariga oid masʼuliyatni his qilishlari shakllanadi.

Faol oʻqitish usullari va tajriba asosida oʻrgatishning oʻrni haqida, Germaniyada ham yaxshi misollar mavjud. Germaniyada oʻqituvchilar oʻz fanlariga oid laboratoriya ishlarini keng koʻlamda qoʻllaydi. Masalan, biologiya oʻqituvchilari oʻquvchilar bilan birgalikda suv yoki tuproq namunalarini oʻrganadi, bu orqali oʻquvchilar oʻzlari atrof-muhitni oʻrganish imkoniga ega boʻladilar. Shuningdek, ular olgan maʼlumotlar asosida tahlil qilish va ilmiy xulosalar chiqarishga oʻrgatiladi[4;17-18-b.].

Bu usul talabalarda tanqidiy fikrlash va muammolarni tahlil qilish koʻnikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlarni tahlil qilish va usullari. Biologiya oʻqituvchilarini tayyorlashning eng muhim jihatlaridan biri bu xalqaro baholash tadqiqotlari natijalarini taʼlim dasturlariga integratsiya qilishdir. Xususan, PISA va TIMSS tadqiqotlari oʻqituvchilarni tayyorlashda nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etish va talabalarni oʻquv jarayoniga faol jalb qilish muhimligini taʼkidlaydi. Bu ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi hamda o'quvchilarda ilmiy qiziqish uygʻotadi.

Singapur va Finlyandiya kabi mamlakatlarda biologiya oʻqituvchilarini tayyorlash dasturlariga faol oʻqitish usullari, oʻquvchilarni oʻz tadqiqot loyihalarini ishlab chiqishga undaydigan metodlar keng joriy qilingan. Bu mamlakatlarda talabalar nafaqat nazariy bilim olish bilan cheklanmay, balki ilmiy tadqiqot usullari bilan yaqindan tanishadi. Masalan, Singapurda talabalar mahalliy flora va faunani oʻrganish, suv yoki tuproq namunalarini olish va tahlil qilish orqali ekologik tadqiqotlar oʻtkazishga jalb qilinadi. Ushbu yondashuv orqali oʻquvchilar biologiyani real hayotda qanday qoʻllash mumkinligini oʻrganish bilan birga, oʻz ilmiy loyihalarini ishlab chiqish imkoniyatiga ega boʻladilar. Bu usul oʻquvchilarning ilmiy

bilimlarini chuqurlashtirish bilan birga ularning mustaqil fikrlash, tahliliy va tanqidiy koʻnikmalarini ham rivojlantiradi.

Bu usullarni qoʻllashda, Finlyandiya taʼlim tizimi ham oʻzining yuqori samaradorligi bilan ajralib turadi. Finlyandiyada biologiya oʻqituvchilariga oʻquvchilarga turli xil ekologik tadqiqotlar oʻtkazishni oʻrgatish katta eʼtibor qaratiladi. Misol uchun, ular tuproq namunalari yoki suv havzalarini oʻrganish boʻyicha mustaqil kichik tadqiqot loyihalarini amalga oshirishadi. Oʻqituvchilar esa oʻquvchilarga kuzatish va olingan maʼlumotlarni tahlil qilish, muammolarni tanqidiy oʻrganish kabi koʻnikmalarni shakllantirishda yoʻnalish beradi. Shu tarzda oʻquvchilar oʻzlarining tadqiqotlari natijasida xulosalar chiqarishga va ilmiy asoslangan yechimlarni topishga oʻrganadilar[3;5-b.].

Bu uslubning afzalliklari shundaki, talabalar oʻzlari amalga oshirayotgan tadqiqotlar orqali mavzuga qiziqish uygʻotadi, bu esa oʻqitish jarayonini yanada samarali qiladi. Xalqaro baholash tadqiqotlari natijalari asosida shakllantirilgan dasturlar tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan. Talabalarda tahliliy koʻnikmalarni kuchaytirish ularga olgan bilimlarini turli vaziyatlarda qoʻllash imkoniyatini beradi.

Shu bilan birga, xalqaro tajriba koʻrsatganidek, oʻqituvchilarni tayyorlashda faol oʻqitish usullari bilan birgalikda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ham muhim rol oʻynaydi[7;12-b.].

Masalan, biologiya oʻqituvchilariga oʻquvchilar uchun virtual laboratoriyalar va interaktiv ilmiy modellarni yaratish texnikalari oʻrgatiladi. Bunday vositalar oʻquvchilarga amaliyotda real tajribalarni sinovdan oʻtkazish imkonini beradi, bu esa ularning biologiya fani boʻyicha qiziqish va bilimlarini yanada mustahkamlaydi.

Usullari. Xalqaro baholash tadqiqotlari natijalarining O'zbekistondagi biologiya o'qituvchilarida tabiiy fanlar savodxonligini shakllantirishga ta'sirini tahlil qilish uchun quyidagi usullarni o'z ichiga olgan kompleks yondashuv qo'llanildi:

1. Ta'lim dasturlarini tahlil qilish: pisa va TIMSS kabi xalqaro standartlarga muvofiqligiga e'tibor qaratgan holda O'zbekistonda mavjud o'quv rejalari va biologiya o'qituvchilarini tayyorlash dasturlarini o'rganish. Misol: PISA bilan shug'ullanadigan mamlakatlarda o'qituvchilar uchun o'quv dasturlari kelajakdagi o'qituvchilarga tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini egallashga imkon beradigan dizayn faoliyati va amaliy ishlarga alohida e'tibor beradi.

2. So'rovlar va intervyular: o'qituvchilar va talabalar o'rtasida joriy o'qitish usullari va mavzu bo'yicha tayyorgarlik darajasini tushunishdagi muammolarni aniqlash uchun so'rovnoma o'tkazish. Misol: so'rovlarda o'zbekistonlik biologiya o'qituvchilari laboratoriya uskunalari va raqamli resurslardan foydalanishni yaxshilash zarurligini ta'kidladilar. Bir o'qituvchining ta'kidlashicha, talabalar laboratoriya jihozlarining etishmasligi va Xan Akademiyasi kabi raqamli ta'lim platformalaridan foydalanish imkoniyati cheklanganligi sababli biologiyani o'rganishda qiyinchiliklarga duch kelishmoqda.

3. Qiyosiy tahlil: O'zbekistonda o'qituvchilarni tayyorlash dasturlarini xalqaro standartlar va boshqa mamlakatlarning muvaffaqiyatli amaliyotlari bilan taqqoslash. Misol: masalan, Yaponiyada biologiya o'qituvchilari ilmiy savodxonlikni rivojlantirish bo'yicha muntazam kurslarda qatnashadilar, u erda faol o'qitish usullari va raqamli resurslar bilan ishlashni o'rganadilar[5;23-b.].

4. Keys tadqiqotlari: tabiiy fanlar ta'limi sohasida muhim natijalarga erishgan boshqa mamlakatlarning muvaffaqiyatli amaliyotlarini o'rganish va ularni O'zbekiston kontekstida qo'llash tahlili. Misol: Janubiy Koreyada maktab o'quvchilari loyiha ishlari va tadqiqot ishlarida faol ishtirok etadilar, bu ularga ma'lumotlarni tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish va bilimlarni amalda qo'llash imkonini beradi.

Tahlil shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda biologiya o'qituvchilarini tayyorlashda katta bo'shliqlar mavjud. O'quv dasturlari ko'pincha ta'limning so'nggi yutuqlarini hisobga olmaydi va faol o'qitish usullarini birlashtirmaydi. Bu kelajakdagi o'qituvchilar uchun fan savodxonligining etarli darajada emasligiga olib kelishi mumkin, bu esa o'z navbatida o'quvchilarning ta'lim sifatiga ta'sir qiladi.

So'rov natijalari shuni tasdiqladiki, biologiya o'qituvchilarining aksariyati o'quv dasturlarini yangilash va zamonaviy o'qitish usullarini joriy etish zarurligini bildirmoqda. Ko'pchilik yangi yondashuvlarni o'rganishga tayyor va ularni o'z amaliyotida qo'llashga tayyor. Masalan, o'qituvchilardan biri o'quvchilarning atrof-muhitni o'rganish bo'yicha topshiriqlarini bajarish uchun loyihani o'rganish usullaridan foydalanishni xohlashini aytdi, ammo buning uchun zarur bo'lgan bilim va resurslarga ega emas.

Muhokama. Ilmiy savodxonlikni muvaffaqiyatli shakllantirishning muhim jihati zamonaviy ta'lim talablariga moslasha oladigan o'qituvchilarni tayyorlashdir. PISA va TIMSS kabi xalqaro baholash tadqiqotlari natijalari talabalarda tanqidiy fikrlash, tahliliy qobiliyat va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish zarurligini ta'kidlaydi.

Olingan ma'lumotlarga asoslanib, O'zbekistonda biologiya o'qituvchilarida tabiiy fanlar savodxonligini shakllantirishning bir necha asosiy strategiyalarini ajratib ko'rsatish mumkin:

1. O'quv dasturlarini yangilash: mavjud o'quv dasturlarini qayta ko'rib chiqish, faol o'qitish va loyiha faoliyati elementlarini birlashtirish, shuningdek bilimlarni amaliy qo'llash kerak. Masalan, dasturga ekologiya va atrof-muhitni o'rganish modullarini kiritish mumkin, bu esa o'quvchilarga Real hayotdagi vazifalar asosida amaliy ko'nikmalarga ega bo'lish imkonini beradi[6;10-b.].

2. O'qituvchilarning malakasini oshirish: o'qituvchilar uchun yangi pedagogik texnologiyalar va o'qitish usullaridan foydalanishga yo'naltirilgan malaka oshirish kurslarini tashkil etish muhimdir. Misol: Finlyandiyada o'qituvchilar muntazam ravishda malaka oshirish kurslarini o'taydilar, u erda ma'lumotlar bilan ishlash usullarini va maktab o'quv dasturida ilmiy usullarni qo'llashni o'rganadilar.

3. Raqamli resurslardan foydalanish: raqamli texnologiyalar zamonaviy ta'lim resurslari va platformalariga kirishni ta'minlash orqali ta'lim sifatini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Masalan, Edmodo yoki Coursera kabi platformalardan foydalanish o'qituvchilarga interaktiv va amaliy mashg'ulotlarni ishlab chiqish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan turli xil o'quv materiallaridan foydalanishga yordam beradi.

4. Xalqaro ta'lim muassasalari bilan hamkorlik: chet el muassasalari bilan tajriba va muvaffaqiyatli amaliyotlarni baham ko'rish samarali ta'lim strategiyalarini ishlab chiqishga yordam beradi[2]. Misol: Germaniyada o'qituvchilar o'rtasida tajriba almashish dasturi mavjud bo'lib, u erda ular xorijiy maktablarda o'qiydilar va eng yaxshi pedagogik amaliyotlarni o'rganadilar. Shuningdek, O'zbekistonda o'qituvchilar tabiiy fanlarni o'qitishda dunyodagi eng yaxshi yondashuvlarni o'rganishlari uchun shunga o'xshash almashinuv dasturlarini tashkil etish mumkin.

Xulosa. Shunday qilib, xalqaro baholash tadqiqotlari natijalari Oʻzbekistonda biologiya oʻqituvchilarida tabiiy fanlar savodxonligini shakllantirish strategiyasiga sezilarli taʼsir koʻrsatmoqda. PISA va TIMSS kabi baholash tadqiqotlaridan olingan tavsiyalar asosida taʼlim dasturlarini yangilash, faol oʻqitish usullarini joriy etish va oʻqituvchilarning kasbiy oʻsishini taʼminlash taʼlim sifatini sezilarli darajada oshirishga xizmat qilmoqda. Tabiiy fanlar savodxonligini shakllantirishda xalqaro baholash tadqiqotlari tomonidan taqdim etilgan tavsiyalar va talablar asosida oʻqituvchilarni tayyorlash jarayoni tobora rivojlantirilmoqda. Oʻzbekistonda ham bu borada islohotlar amalga oshirilmoqda va biologiya oʻqituvchilarining tabiiy fanlar boʻyicha malakasini oshirishga alohida eʼtibor berilmoqda. Bu esa, oʻz navbatida, kelajak avlodga sifatli va zamonaviy taʼlim berishga boʻlgan intilishni yanada kuchaytirmoqda.

Biologiya oʻqituvchilarini tayyorlashda xalqaro baholash tadqiqotlari natijalarini taʼlim dasturlariga integratsiya qilish orqali ularning nazariy bilimlarini amaliyot bilan bogʻlash va ilmiy izlanish koʻnikmalarini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka erishish mumkin. Bu jarayon oʻquvchilarda tanqidiy fikrlash, kuzatuvchanlik va maʼlumotlarni tahlil qilish kabi qobiliyatlarni rivojlantirishga katta yordam beradi. Shu bois, Oʻzbekistonda ham xalqaro tajribadan foydalanib, biologiya oʻqituvchilarini tayyorlash tizimini takomillashtirish hamda oʻquvchilarning ilmiy qobiliyatlarini rivojlantirish yoʻnalishida katta ahamiyat kasb etadi.

Kelajakda taʼlim sifatini yanada oshirish uchun oʻqituvchilarni tayyorlashda eng yaxshi amaliyotlarni aniqlash va amalga oshirishga qaratilgan tadqiqotlarni davom ettirish tavsiya etiladi. Shuningdek, taklif qilingan strategiya va tavsiyalarning samaradorligini oʻrganishga qaratilgan qoʻshimcha tadqiqotlar oʻtkazilishi mumkin. Bu orqali Oʻzbekiston taʼlim tizimi xalqaro tajribalar va ilgʻor amaliyotlar asosida mustahkamlanib, yanada yuqori natijalarga erishishi mumkin.

Адабиётлар/Литература/References:

1. OECD (2019). PISA 2018 Results: Combined Executive Summaries. Paris: OECD Publishing.
2. UNESCO (2020). Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. Paris: UNESCO Publishing.
3. Siddiqova Sh. A. Sharipova.L. Nima uchun PISA testi O'zbekiston ta'lim tizimi uchun muhim chegara hisoblanadi. Jizzax davlat Pedagogika instituti tabiy fanlars fakulteti. Tabiy fanlar "Journal of Natural Science" no 5. elektron jurnallar 2021 y. http://natscience.jspi.uz B. 78-81.
4. Sh.A.Siddiqova Z.Z.Yaxshiyeva, Formation of teachers' competence in accordance with international programs. Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal Volume 2020 Issue 2 Article 1 Follow this and additional works at: https://uzjournals.edu.uz/tziuj Part of the Education Commons P. 1-7.
5. Siddikova Sh.A., Axmadjonova Y.T., Yaxshieva Z.Z. Pisa - a criteria for improving the quality of education. Galaxy international interdisciplinary research journal 2021. P. 306-308.
6. Siddiqova Sh. A. Yaxshiyeva Z. Z. PISA savollari asosida bilimlarni baholashning ilmiy yondashuvi. Tabiiy Fanlar jurnali-elektron "tabiiy Fanlar jurnali" № 4 elektron jurnallar 2021 y. B. 23-27.
7. Siddikova Sh. A. Yaxshieva Z. Z Functional Literacy in Living Challenges (risa Study) International scientific and current research conferences "Pedigogy and modern education: tradition, experience and innovation" Conference date 05-02-2021 DOI https://doi.org/10.37547/iscrc-intconf 02 Indianapolis, Indiana USA. P.79-81.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 11 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).